

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Перед вами оновлена Програма розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі» (*далі* — Програма). Авторський колектив керувався вимогами Базового компонента дошкільної освіти та основними засадами гуманістичної педагогіки: розглядав дитину як найвищу цінність, зосереджував увагу на важливості розширення її життєвого досвіду, необхідності вивести її за межі традиційного, жорстко унормованого у вузьких межах групової кімнати буття у широкий простір реального світу.

Назва Програми — «Я у Світі» — обумовлена тим, що саме в дошкільному віці виникає перший схематичний обрис цілісного дитячого *світогляду, образ світу та себе* в ньому. Дитина не може жити в безладі, вона намагається пізнати навколишній світ та свої зв'язки з ним, упорядкувати, пояснити, наповнити змістом життя та діяльність людей, перевірити на власному досвіді здобуту інформацію. Вона прагне дізнатися, для чого живуть люди; ознайомитися з умовами життя та його основними законами. Дитина має навчитися існувати відповідно до цих законів, а не всупереч їм, відкривати для себе та інших людей власні можливості, знаходити своє домірне місце у складному й суперечливому світі, почуватися в ньому щасливою.

Реформування змісту та гуманізація цілей дошкільної освіти України складники процесу оновлення світових та європейських освітніх систем. На часі реалізація компетентнісної парадигми, яка орієнтує педагогів на упровадження в педагогічну практику цілісного підходу до розвитку дитини. Очікування суспільства сьогодні насамперед пов'язані з вихованням життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої особистості. Починати це робити слід із дошкільного дитинства, оскільки саме в цей мііііііііі період закладається фундамент оптимістичного світобачення; формуються уявлення дитини про свої права та обов'язки, про себе як представника певної статі, про себе минулу — теперішню — завтрашню; про моральні правила і норми, межі припустимої поведінки. Оскільки «компетентний» дорівнює поняттю «досвідчений», Програма...

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ «ДИТИНА В СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ»

ВІКОВІ МОЖЛИВОСТІ

Протягом першого року життя дитина оволодіває вмінням стежити за людиною, яка рухається, від центру до периферії поля зору й у зворотному напрямку. Із допомогою дорослого вона вправляється в умінні передбачати результат дій із предметом. Дитина здатна відшукати очима джерело звуків, знайомі іграшки, предмети, речі. Удосконалюються та стають взаємоузгодженішими рухи її рук і очей. Дитина багато рухається та маніпулює предметами різного призначення, кольору, форми, величини, фактури, завдяки чому дозрівають мозкові мовно-рухові структури. Іграшка із заспокійливого засобу перетворюється на об'єкт дослідження. Мовлення дорослого стає важливим регулятором пізнавальних дій та маніпулятивної діяльності. Як правило, дитина спочатку оволодіває динамічними рухами (зміна положення і переміщення у просторі), а потім статичними (зберігання певного положення тіла).

ЗМІСТ ОСВІТИ

Перше півріччя першого року життя

Пізнавальний інтерес. Початки пізнавального інтересу дитини виявляються в зацікавленості різними сенсорними стимулами — розглядає різні природні об'єкти, предмети, людей і емоційно реагує на їх дослідження. З огляду на те, що дитина прагне пізнавати нове, дорослий створює умови для збагачення її когнітивного досвіду: розміщує в полі зору й досяжності дитини іграшки та предмети різної форми, величини, кольору, фактури, звучання. Під час перебування дитини на руках у дорослого він показує та називає об'єкти навколишнього світу, коментує свої дії та дії дитини; після трьох місяців вкладає безпечні іграшки та предмети в руку дитини. Дитину приваблюють блискучі, яскраві, а також рухомі об'єкти, звуки мовлення людини,

музичні звуки. Дорослий спонукає її концентрувати на них увагу, розглядати та спостерігати за ними. Дитина здатна зіставити нові враження з тими образами, які вже є в її свідомості; відрізнити знайоме обличчя від незнайомого.

Сенсорно-перцептивний досвід. Зважаючи на випереджувальний розвиток сенсорних систем порівняно з моторикою, дорослий створює умови для ефективного пізнання предметів і об'єктів найближчого довкілля і заохочує зорове та слухове зосередження на них. Під час спілкування дорослі стимулюють дитину зосереджувати погляд на обличчі та встановлювати контакт: дитина спостерігає за ними, усміхається; намагається аналізувати сигнали, які надходять ззовні. З появою здатності сидіти розширюється простір, у якому дитина обстежує предметний світ. Дорослий задовольняє потребу дитини у збагаченні сенсорно-перцептивного досвіду і спонукає обстежувати безпечні іграшки та предмети різної форми, величини, кольору, фактури, звучання, заохочує елементарні дії з ними — хапання, утримання, перевертання.

Передумови логіко-математичного розвитку. Дорослий сприяє удосконаленню координації маніпулятивних дій, формуванню елементарних умінь співвідносити рухи руки з величиною та формою різних предметів. Це вміння стане основою для подальшого ознайомлення дитини з властивостями предметів та їх розміщенням у просторі.

Початки цілісної картини світу. Дорослий піклується, аби дитина отримувала різноманітні враження: зорові, слухові, тактильні тощо. Так вона оволодіває елементарними уявленнями про навколишній світ (зовнішній вигляд батьків та інших членів родини, дії з догляду за нею; деякі властивості відомих предметів та об'єктів) та саму себе (фізичні особливості); елементарними навичками розрізняти людей (свої-чужі), станів (холодно-жарко, темно-світло, приємно-неприємно). Дорослий створює умови для розвитку в дитини позитивного ставлення до світу, налагоджує з нею теплі, довірчі стосунки.

Друге півріччя першого року життя

Ні.шапільний інтерес. Дорослий створює умови для збагачення когнітивного досвіду дитини, яка стає відкритішою до нових вражень, виявляє інтерес до нових іграшок, предметів, речей, об'єктів. Він привертає увагу до різних об'єктів, розглядає їх разом з дитиною та розповідає про них. Перш ніж виконувати дії з предметом, дитина намагається зорієнтуватися в його властивостях.

Сенсорно-перцептивний досвід. З огляду на те, що дитина починає повзати, дорослий має наповнити доступний для неї простір безпечними об'єктами для дослідження навколишнього предметного світу. Він пропонує їй самостійно або разом обстежувати їх (обмацувати поверхню, тиснути, перевертати, повільно рухати, облизувати тощо) та «експериментувати» з ними. Це дає змогу дитині активно пізнати властивості предметів під час маніпуляцій з ними: вона перекладає предмети з однієї руки у другу, виконує дії одночасно двома руками з двома предметами тощо. Перші результативні дії з предметами викликають удитини приємні враження. Вона починає впізнавати відомі предмети. Дорослий привертає увагу дитини до її власного відображення у дзеркалі або зображення на фото. З огляду на розширені можливості дитини орієнтуватися в навколишньому світі, дорослий забезпечує умови, за яких вона набуває різноманітного досвіду: зорового, слухового, тактильного. Він організовує пізнання властивостей предметів, як-от: форма, розмір, колір, вага; здатність рухатися, звучати, падати; м'який чи твердий, шершавий чи гладенький тощо. Також дорослий розвиває в дитини здатність самостійно зосереджуватися протягом деякого часу на певній діяльності чи на ігровій дії.

Передумови логіко-математичного розвитку. Дорослий створює умови для розширення орієнтувальної діяльності дитини: заохочує розглядати й обстежувати предмети та іграшки різної величини, форми, кольору; виконувати елементарні дії з ними; спонукає до елементарних просторових реакцій та повторювальних дій. Наприкінці першого року життя дорослий під час практичних дій підводить дитину до розуміння елементарних узагальнень за істотними ознаками; заохочує виконувати рухи, пов'язані з пошуком предметів та іграшок однакових за формою та величиною; підводить дитину до розуміння елементарних причинно-на-слідкових зв'язків між своїми діями та реакцією дорослих.

Початки цілісної картини світу. Дорослий створює умови для виникнення у свідомості дитини елементарних схематичних образів відомих їй об'єктів навколишнього світу (люди, предмети, іграшки, рослини, тварини), які існують постійно, навіть тоді, коли ці об'єкти не перебувають у полі зору дитини. Він піклується про те, щоб дитина впізнавала їх, незалежно від місця розміщення. Спілкування з дорослими збагачує уявлення дитини про свою значущість для них та їхню для неї, про цінність і красу природи, рукотворних речей. Дорослий розвиває в дитини здатність адекватно реагувати на вимоги, звертати увагу на інтонацію та зміст прохань, виявляти прихильність до себе та довкілля.

ОСНОВНІ ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

Розвивальні:

- розвивати цікавість до предметів, речей, тварин, рослин, людей, до себе, заохочувати проявляти емоції щодо об'єктів пізнання;

- сприяти розвитку дій з предметами за словесними вказівками дорослого;

- розвивати пасивне та активне мовлення, пов'язане з пізнанням довкілля та самої себе.

Навчальні:

- формувати елементарні уявлення про себе та довкілля, взаємозв'язки та взаємозалежність між людьми, предметами, природними об'єктами;

- спонукати обстежувати деякі безпечні об'єкти довкілля різної форми та величини, заохочувати до маніпулювання ними;

- вправляти в умінні співвідносити рухи руки з величиною та формою предмета;

- формувати зорові, слухові та тактильні реакції на яскраві об'єкти, звуки, рухи, мовлення дорослого;

- навчати застосовувати словесну інформацію, почуту від дорослого;

- сприяти становленню вмінь, пов'язаних з пошуком предметів однакових за величиною та формою;

- формувати вміння встановлювати елементарні причинно-наслідкові зв'язки між своїми діями та їх наслідками для себе та інших.

Виховні:

- виховувати позитивне ставлення до природних об'єктів, предметів, найближчих дорослих та до самої себе;

- сприяти найпростішим проявам ініціативи у пізнанні світу, спілкуванні з іншими;

- стимулювати бажання застосувати набуті раніше знання та вміння в новій ситуації.